

dr hab. Joanna Teper, prof. ASP
Wydział Ceramiki i Szkła
Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu
Plac Polski 3/4, 50-156 Wrocław
e-mail: j.teper@asp.wroc.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Jugo zatytułowanej „Ceramika emocjonalnie zrównoważona. Współczesne strategie projektowe”, w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki wszczętym przez Uczelnianą Radę do Spraw Nauki i Jakości Kształcenia Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

Niniejszą recenzję sporządzono na podstawie pracy doktorskiej, zatytułowanej „Ceramika emocjonalnie zrównoważona. Współczesne strategie projektowe”, kompletu dokumentów związanych z projektową, dydaktyczną i organizacyjną aktywnością Doktorantki.

Pani Magdalena Jugo w 2017 roku ukończyła studia magisterskie w zakresie projektowania form przemysłowych na Wydziale Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu. W latach 2018-21 kontynuowała kształcenie na Międzywydziałowych Środowiskowych Studiach Doktoranckich pod opieką promotorską prof. Marzeny Wolińskiej. Od 2018 roku pracuje w Katedrze Designu UAP-u prowadząc zajęcia dydaktyczne, od 2021 roku uczestniczy w uczelnianym projekcie badawczo- rozwojowym. W okresie swoich studiów wzorcowo wykorzystwała możliwości programu stypendialnego Erasmus- będąc jego pięciokrotną stypendystką. W okresie od 2017-21 roku realizowała 4 staże w zagranicznych pracowniach projektowych w Danii, Hiszpanii i Holandii. W ich ramach doskonaliła umiejętności w projektowaniu naczyń, eksperymentach w zakresie barwienia porcelany oraz testowania autorskich szkliv, consultingu w zakresie projektowania produktu dla producentów żywności. Te doświadczenia niewątpliwie miały wpływ na określenie głównego obszaru jej badań – projektowaniu ceramiki użytkowej, które realizuje w ramach *ZRYW STUDIO* założonego wraz

z Małgorzatą Paruch-Piotrowską. Oprócz ceramiki projektuje grafikę użytkową, zajmuje się też fotografią. W latach 2011-2021 uczestniczyła w 23 wystawach w kraju i za granicą. Te aktywności uzupełnia działalność organizacyjna Pani Magdaleny Jugo na rzecz uczelni- to m.in. organizacja wydziałowych warsztatów i wystaw oraz pełnienie funkcji Przewodniczącej Samorządu Doktorantów i Kanclerza Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Doktorantów UAP. Na tej podstawie można stwierdzić, że jest młodą projektantką i nauczycielką akademicką silnie zaangażowaną w szeroko pojętą działalność na polu sztuki.

Poprawność redakcyjna rozprawy doktorskiej

Starannie przygotowana rozprawa teoretyczna pod tytułem: „Ceramika emocjonalnie zrównoważona. Współczesne strategie projektowe” liczy 135 stron. Składa się ze wstępu, wprowadzającego w koncepcję doktoratu, strukturę pracy i przyjętą terminologię oraz ośmiu rozdziałów tworzących trzy części rozprawy: teoretyczną, projektową i podsumowania. Całość została napisana poprawną polszczyzną z logicznym stylem wypowiedzi. Literatura przedmiotu, materiał ilustracyjny, indeks źródeł internetowych użytych w dysertacji są adekwatne do poruszanego obszaru badań.

W pracy występują pewne niedociągnięcia redakcyjno- edytorskie: numeracja stron różni się od tej podanej w spisie treści, brak czytelnych odniesień w tekście do numeracji ilustracji zamieszczonych od strony: 29 do 78, co niekiedy utrudnia identyfikację obiektu, pojawiają się też drobne błędy stylistyczne. Te uwagi nie mają jednak wpływu na całokształt oceny recenzowanej pracy.

Wartość merytoryczna i artystyczna rozprawy doktorskiej:

Praca doktorska została podzielona na dwie części: teoretyczną i praktyczną. Autorka na początku swojej dysertacji wskazuje genezę, która wpłynęła na wybór obszaru jej badań. To zauważenie zmian, które zaszły w roli projektanta ceramiki użytkowej oraz pozytywnej ewaluacji percepcji zawodu-rzemieślnika ewoluującej w polskiej gospodarce na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci. Początkowe rozdziały poświęciła na zwięzłe przedstawienie tych transformacji na tle produkcji ceramiki w Polsce. Następnie przeszła do omówienia dwunastu ról, jakie mogą przyjmować współcześni designerzy w swojej działalności, które ilustruje adekwatnymi przykładami z polskiej i zagranicznej sceny.

Doktorantka przeprowadziła badanie ankietowe z twórcami z 45 polskich autorskich pracowni ceramicznych, oraz wywiad z projektantką studia *Trzask Ceramics*. W wyniku

analizy otrzymanych danych wyłania się sylwetka współczesnego projektanta ceramiki użytkowej. To osoba bardziej doceniająca niezależność, chcąca mieć realną siłę sprawczą w procesie powstawania swoich produktów, chętnie zakładająca autorską pracownię, inicjująca interakcje na rzecz lokalnej społeczności, nie uznająca kompromisów dotyczących jakości materiałów czy procesów realizacyjnych. Te dominujące cechy, wpisują się jak pisze Autorka, w potrzebę „emancypacji” projektowej, „pracy na własnych zasadach” i istotnie kształtują poczucie satysfakcji z wykonywania zawodu twórcy ceramiki. Co ciekawe z tych badań wynika, że typowym przedstawicielem tej grupy, w polskich realiach, jest młoda kobieta z dużego miasta posiadająca wyższe wykształcenie artystyczno- projektowe.

Następnie Doktorantka zajęła się redefinicją pojęcia dzisiejszego rzemiosła, zmianami w jego postrzeganiu społecznym oraz zjawiskiem renesansu popularności rzeczy wytwarzanych ręcznie w limitowanych edycjach. W coraz większej świadomości roli rzemiosła w kontekście wspierania poczucia wspólnoty lokalnej, jak i w kontekście zrównoważonego rozwoju widzi szansę „odczarowania” niektórych, jeszcze pokutujących, skojarzeń wiążących je z „archaicznymi formami czy jarmarcznością”. W kolejnych rozdziałach Pani Magdalena Jugo omawia zróżnicowane strategie projektowe i formalne wykorzystywane przez współczesnych młodych projektantów. Przytacza trafnie dobrane przykłady zastosowań wybranych strategii poczynając od: strategii opartej na kreowaniu lokalnej tożsamości produktu, poprzez koncepcje oparte na eksploracji zmysłów, po działania w obszarze nowych technologii. Przedstawia ewolucję trendów formalnych, na które istotny wpływ miały zmiany w postrzeganiu przestrzeni stołu i w kulturze z nią związanej, zauważa potrzebę projektowania wyrobów wielofunkcyjnych.

Ważną rolę w tej części dysertacji pełnią rozdziały dotyczące strategii opartych na kreowaniu lokalnej tożsamości produktu oraz strategii dla zrównoważonej przyszłości. Dla Doktorantki ich standardy stały się jej własnymi praktykami zawodowymi i istotnie wpłynęły na praktyczną część jej dzieła doktorskiego. Omówienie przykładów innowacyjnych działań proekologicznych w projektowaniu wskazało szereg kierunków, które może eksplorować projektant. Autorka przedstawia założenia i interesujące zastosowania zasady: *Reduce- Reclaim- Recycle* w kontekście procesów realizacyjnych, jak i gotowego produktu. W kręgu koncepcji proekologicznej mieści się kreacja w oparciu o lokalną wartość. Popularność ceramiki bolesławieckiej, kontynuacja w skromniejszych skalach tradycji ceramiki kaszubskiej czy opolskiej, przykłady zagraniczne potwierdzają pozytywną rolę ceramiki użytkowej w

kształtowaniu tożsamości regionów i wspieraniu dziedzictwa kulturowego. Dodatkowo działalność w skróconych łańcuchach dostaw, korzystanie z miejscowych surowców wspiera zarówno lokalnych artystów, ich dystrybutorów jak i końcowych klientów. Powiązanie produktu z konkretnym miejscem, tradycją warsztatową, podkreślenie jego wyjątkowości może bezpośrednio przełożyć się na „nawiązanie głębszej emocjonalnej relacji z (...) przedmiotem” jego użytkownika i „perspektywę dłuższego życia produktu”. Magdalena Jugo pisze: „Uważam, że jako osoby powołujące do życia kolejne obiekty, jeśli tylko jest to możliwe, możemy podjąć jednak pewne mniejsze kroki: opowiadać się za bardziej zrównoważonymi modelami produkcji, szanować surowce, podejmować niewygodne dyskusje o ekologii, tworzyć infrastruktury naprawcze wokół projektowanych obiektów oraz wsłuchiwać się w potrzeby lokalnych społeczności i opowiadać ich historie”. Te założenia designu emocjonalnie zrównoważonego Autorka wprowadziła w swoją własną praktykę zawodową i miały wpływ na część praktyczną dzieła doktorskiego.

Druga część rozprawy jest interesującym zapisem złożonego procesu projektowo-realizacyjnego. Dotyczy projektu wielofunkcyjnych autorskich naczyń, służących m.in. do przechowywania oraz serwowania produktów posiadających znak dziedzictwa kulinarnego: oleju rydzowego lub Inianego oraz soli kłodawskiej. Kompaktowy zestaw pojemników do przechowywania, talerzy do serwowania deserów i jednego obiektu dekoracyjnego- wazonu, dedykowany jest konkretnemu wydarzeniu organizowanemu z szefem kuchni i ma pełnić funkcję pamiątki regionalnej promującej Wielkopolskę. Potrzeba elastyczności w organizacji przestrzeni stołu a także definiowanie funkcji w zależności od potrzeb jest także istotą projektu Pani Magdaleny Jugo. Poszukiwania formalne doprowadziły Autorkę do określenia głównego fasonu pojemników na prostym klasycznym kształcie walców, lekko podciętych przy stopce, zestawianych z obłymi płynnie zwężającymi się nakładkami. Powierzchnia jednego obiektu deserowego została ukształtowana według kształtu rzeczywistego wycinka terenu z miasta Poznania. Finalnie powstał projekt trzynastu brył składających się na siedmioelementowy minimalistyczny i elegancki w wyrazie zestaw, subtelnie łączący w sobie tradycję i nowoczesność. Kolekcja jest spójna formalnie i użytkowo ze wstępnymi założeniami. Naczynia mają zostać zrealizowane zgodnie z zasadami strategii zrównoważonego rozwoju. Doktorantka pisze: „Ważnym dla mnie aspektem dzieła jest także projektowanie pro-ekologiczne. Jednym z założeń mojej pracy doktorskiej było wypracowanie i sformułowanie zrównoważonego sposobu pracy w mojej pracowni”.

Dla recenzentki- ceramiczki, opis praktycznych działań nad projektem w obszarze warsztatu i technologii ceramicznej był bardzo ciekawą częścią tej dysertacji. Przedstawione procedury potwierdzają wprowadzenie tych idei w praktykę. Kolekcja zostanie zrealizowana z użyciem wielu technik realizacyjnych i dwóch typów wypałów. Nowoczesne rozwiązania warsztatowe spotkają się z tradycyjnymi. Autorka podjęła szereg wstępnych badań materiałowych w celu uzyskania oryginalnej kolorystyki i optymalnej jakości powierzchni swoich naczyń, wykorzystując kontrasty matowych i błyszczących elementów. Przetestowała barwienie pigmentami ceramicznymi mas bazowych: porcelany oraz masy Wojtaszek, uzyskując podstawowy rozbudowany próbnik kolorów, z którego finalnie wybrane zostało 5 odcieni realizacyjnych odnoszących się do barw krajobrazu Wielkopolski.

Założeniem projektowym było także opracowanie receptury szkliwa o charakterze „recyklingowym”, wykorzystującym materiał odpadowy z obszaru jej pracowni lub pochodzący z najbliższej okolicy. Do tej części testów zostały pozyskane dwa typy popiołów: popiół industrialny „twardy” z zakładu EKO-ZEC oraz popiół drzewny „miękki” z rodzinnego domu i zmielony biskwit z pracowni Autorki. Przedstawiona dokumentacja próbników podstawowych szkliw i ich receptur uzyskanych w wyniku przeprowadzonych eksperymentów świadczy o dużej swobodzie warsztatowej i wiedzy technologicznej Doktorantki. Umiejętnie wprowadzała korekty surowcowe w kolejnych składach receptur- finalnie doprowadzając do uzyskania potrzebnej dla jej projektów kolorystyki błyszczących szkliw. Autorka w projekcie planuje użyć oprócz klasycznej techniki wypału w ceramicznym piecu elektrycznym, tradycyjny litewski wypał niskotemperaturowy *Raugo*, wykorzystujący „szkliwienie” w zakwasie chlebowym. Unikalne i subtelne „dymne” efekty tej techniki zostaną zastosowane w górnych elementach- nakładkach naczyń, dopełniając monochromatycznie rozwiązane dolne bazy pojemników z kolekcji. Kolejnym rozwiązaniem dekoracyjnym, mającym podkreślić unikatowość i wprowadzającym kontekst z regionem, będzie użycie na elementach zestawu kalki lub stempla z motywem graficznym, informacją o szerokości geograficznej miejsca produkcji i numerem seryjnym. Przedstawiona metodologia działań w pełni potwierdza swobodę warsztatową i dużą wiedzę doktorantki w zakresie technologii ceramicznej, na którą niewątpliwie miały wpływ doświadczenia, które zdobyła podczas zagranicznych staży.

Doktorskie dzieło projektowe jest bardzo spójne z przedstawionym w rozprawie materiałem teoretycznym. Zrealizowany w ramach programu badań doktorskich projekt kolekcji ceramiki użytkowej spełnia założenia designu emocjonalnie zrównoważonego-i wnosi niewątpliwie oryginalne rozwiązania projektowe w obszarze formy, jak i zdobiny. Jest przykładem potencjału nowych możliwości, jakie daje projektantowi zmiana perspektywy i skupienie się na zasobach znajdujących się w najbliższym otoczeniu. Mam ogromną nadzieję, że oryginalna projektowo ścieżka realizowana przez Doktorantkę w tworzywie ceramicznym będzie przez nią dalej eksplorowana i rozwijana.

Konkluzja:

Po zapoznaniu się ze wszystkimi przekazanymi materiałami: pracą dokorską zatytułowaną „Ceramika emocjonalnie zrównoważona. Współczesne strategie projektowe w obszarze ceramiki użytkowej”, życiorysem artystycznym oraz portfolio z dorobkiem artystycznym i naukowym -stwierdzam wysoki poziom dorobku projektowo-artystycznego, jaki przedstawia Doktorantka. Interesująca rozprawa doktorska Pani Magdaleny Jugo wykazuje jej umiejętności w prowadzeniu samodzielnych badań artystyczno-projektowych oraz adekwatną wiedzę teoretyczną i metodologiczną w reprezentowanej dyscyplinie naukowej. Wszystkie recenzowane elementy pozwalają określić całość jako oryginalne dokonanie projektowe. Autorka udowodniła, że cechuje ją wysoka świadomość szeregu złożonych kontekstów w pracy współczesnego projektanta i podjęła istotny temat badań, wpisując się w krąg designerów kreujących wartość przedmiotu poprzez lokalność.

W mojej opinii recenzowana rozprawa doktorska Pani Magdaleny Jugo spełnia wymogi ustawy z dnia 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2022, POZ.574). Wnioskuje więc do Uczelnianej Rady ds. Nauki i Jakości Kształcenia Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu o nadanie Pani Magdalenie Jugo stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Joanna Teper, Wrocław, dnia 12.02.2023 roku

